

Seria:

Nr odcinka:

Informacja dodatkowa:

Profesorki Super-Babki

130

Sejm RP ogłosił Bohaterkę patronką roku 2022¹

Dedykacja:
pamięci Aleksandry Zawisłak²
dr. hab. pedagogiki specjalnej
oraz wszystkich osób specjalnej
troski z którymi spotkał się eseista

MARIA GRZEGORZEWSKA

1

Polecane/Omawiane książki:

- [i] Tomasiak Ewa: *Ocalić od zapomnienia. Maria Grzegorzewska w relacjach ze współczesnymi*, WSPS 1998.
- [ii] Żabczyńska Ewa (red.): *Maria Grzegorzewska. Pedagog w służbie dzieci niepełnosprawnych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa 1985.

Bohaterką odcinka jest Pani Profesor Maria Grzegorzewska – pionierka pedagogiki specjalnej w Polsce; **jest patronką roku 2022 ogłoszoną przez SEJM RP**. Jak zwykle, zapewne jest mało znana; w ogólności oraz w odróżnieniu od pozostałych patronów.

¹ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=EBD923AF85FCBCCAC12587B90041B827>;

Pozostali patroni ROKU 2022: Maria Konopnicka; Wanda Rutkiewicz; Józef Wybicki; Józef Mackiewicz; Ignacy Łukasiewicz.

² <https://ksiegarnia.pwn.pl/Wybrane-zagadnienia-z-pedagogiki-specjalnej,68747065,p.html>;
<https://przegladpedagogiczny.ukw.edu.pl/archive/article/314/epitafium-dla-dr-hab-aleksandry-zawislak-prof-ukw-1957-2012/article.pdf>;

=====

W niniejszym eseju zostanie omówiona tylko publikacja [ii]. Pochodzi sprzed 36 lat, jest to absolutne cymelium swoich czasów. Książka ma miękkie okładki, jest sklejana, jest napisana po prostu na dawnej „maszynie do pisania”!!! A potem drukowana metodą powielaczową. Na początku mamy fotografię czarno-białą Bohaterki na papierze kredowym. Na okładce, w środku strony, jest logo Uczelni. W dalszej części nie ma żadnych ilustracji, papier był słabej jakości, a po tylu latach pożółkł – warto by było przygotować wydanie drugie, poszerzone o możliwie wiele fotografii i dokumentów. Sposób przygotowania do druku jest porażający, to **arcydzieło** pisania na maszynie, gdyż mamy szpaltowanie do lewego i prawego marginesu, musiało to wymagać co najmniej dwukrotnego przepisywania na tejże maszynie. Odwoływanie się do źródeł jest poprzez przypisy umieszczane u dołu odpowiedniej strony, pod kreską, a przypisy są numerowane – w tym tekście robi to za eseistę sam edytor (automatycznie), a kilkadziesiąt lat temu było to wielkie wyzwanie.

Z przedmowy dowiadujemy się, że książka powstała w 1982 roku tj. w roku jubileuszu **60-lecia** Uczelni założonej przez naszą Heroinę. Trwał stan wojenny, zapewne to spowodowało trzyletni poślizg w ukazaniu się książki na rynku. Przedmowę napisała pani Ewa Żabczyńska – edytorka³ całej pracy.

Książka składa się z pięciu rozdziałów, a dalej mamy: *Kalendarium Życia Marii Grzegorzewskiej* oraz *Bibliografię* Jej prac naukowych – 145 prac, podzielonych na podgrupy według lat.

Rozdział I – to humanistyczne podłoże idei wychowawczych Marii Grzegorzewskiej. Coś z teorii nauk pedagogicznych...

Ale przejdźmy do KALENDARIUM. Nasza Bohaterka urodziła się 18 kwietnia 1888 roku we wsi Wołuczka koło Rawy Mazowieckiej, rodzice to Adolf i Felicja z Bohdanowiczów. Zatem nie było wtedy Polski, mieszkała w Rosji Carskiej. Rodziców stać było wysłać ją na naukę w prywatnej szkole dla dziewcząt (tzw. pensji⁴). Chcąc dalej się uczyć na poziomie uniwersyteckim, zapisała się na roczny kurs przygotowawczy (1907), równocześnie prowadząc działalność oświatową wśród robotników warszawskich. Warto sobie uświadomić iż takich akcji było tysiące, potem w roku 1918 jakby znikąd wyłonił się naród polski, całkowicie zjednoczony (no prawie). Następnie wyjechała na Litwę i podjęła pracę jako nauczycielka domowa. Czy oszczędzała pieniądze na naukę?

W 1909 roku rozpoczęła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim – studia przyrodnicze. Więc przeniosła się do Imperium Habsburgów. Udzielała korepetycji, więc choć częściowo lub w całości musiała się utrzymywać finansowo. Los jak to los, nie zawsze jest łaskawy. Ze względu na dolegliwości płuc przeniosła się Zakopanego (1911). W 1913 roku wyjeżdża na studia pedagogiczne do Brukseli nawiązując wcześniej kontakt z **Prof. Józefą Joteyko** – będzie

³ <http://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,442161,Ewa-%C5%BBabczy%C5%84ska-kondolencje.html>; informacja o śmierci Autorki.

⁴ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Pensja_\(szko%C5%82a\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pensja_(szko%C5%82a)) – informacja w Wikipedii o takim typie szkół.

=====

ona zapewne wkrótce bohaterką kolejnego odcinka. No cóż, każdy czytelnik, może zgłębiać szczegóły Jej życiorysu, może SEJM wyda okolicznościową broszurę. Musiała władać dobrze językiem francuskim, aby zdawać egzaminy i słuchać wykładów, ale zwykle na pensjach uczono właśnie francuskiego, obok lokalnego, przymusowego rosyjskiego. W 1914 wybuchła I Wojna Światowa, a Ona była na wakacjach w Polsce. Spotyka wspomnianą Joteyko i razem jadą do Paryża. Tu studiuje nadal, a w 1916 uzyskuje **na Sorbonie doktorat** z estetyki, może czasy wojny przyspieszyły proces? Musiała na to bez wątplenia zasłużyć, nie było to wtedy powszechne wśród kobiet.

W Paryżu podejmuje pracę nauczycielki dla dzieci umysłowo upośledzonych – to zapewne zaważyło na całej Jej przyszłej karierze. Po dwóch latach – w roku 1918 publikowała artykuł w <<Roczniku Polskiej Ligi Nauczania>> „O konieczności zorganizowania specjalnego szkolnictwa dla dzieci anormalnych w Polsce” – manifest na całe życie. Ci w Sejmie RP, którzy przygotowali postacie na patronów roku, zapewne zgłębili tę publikację i wiele innych materiałów na temat BOHATERKI – na pewno zasługuje ONA na poznanie oraz na propagowanie głoszonych przez Nią idei.

W maju 1919 roku wróciła do Polski, od 1 listopada tego roku rozpoczęła pracę w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na stanowisku referenta ds. szkolnictwa specjalnego. Lata 1920-1921 to okres jej aktywnej działalności, organizuje szkolenia dla kadry pedagogicznej, w 1922 roku zostaje dyrektorem Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, który uważany jest za początki dzisiejszej Uczelni. Warto docenić działalność ówczesnej II RP, przecież równocześnie trwała wojna z Bolszewicką Rosją, przecież były Powstania Śląskie, aby do końca ukształtować nasze granice, historia jest ciekawa.... Wręcz nie da się opisać wszystkich Jej działań; np. rok 1924 – zakłada czasopismo „Szkoła Specjalna”; 1926 – kończy pisanie książki „Psychologia niewidomych” – chętni muszą sięgnąć do proponowanych źródeł.

Nie założyła rodziny, poświęciła się nauce oraz dzieciom. W 1927 brała udział w IV Kongresie Międzynarodowej Ligi Nowego Wychowania w Locarno. Gdy umarła Jej mentorka profesor Józefa Joteyko, podejmuje się akcji propagowania osiągnięć tej polskiej uczoney – wyjeżdża do Belgii oraz Japonii. Otrzymała od władz państwa Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1931) oraz roczny urlop naukowy do ośrodków naukowych Francji oraz Belgii. To stały punkt w życiorysach naszych przedwojennych bohaterek. Po powrocie działa organizacyjnie i naukowo – nadal tak intensywnie jak dotąd m.in. w 1937 roku znalazła się we władzach Międzynarodowego Towarzystwa Pedagogiki Leczniczej w Zurychu. Trzeba było być powszechnie znanym w środowisku.

Rok 1939 – najazd hitlerowskich Niemiec na Polskę. U siebie Hitlerowscy wymordowali wszystkich upośledzonych, hitlerowskie podejście do problemu... lepiej nie myśleć. Działała w strukturach administracyjnych polskiego państwa podziemnego. Powstanie Warszawskie 1-9 sierpnia, patrol sanitarny, 10 sierpnia wywózka do obozu w Pruszkowie, skąd udało się Jej

=====

uciec, co za szczęście, że nie trafiła do rozstrzelania.... Po 1945 roku podjęła, swoją działalność organizacyjną oraz naukową – jak zwykle. Niestety opracowane materiały, nowa książka itd. spłonęły, zaginęły w zrujnowanej Warszawie – co za strata, czy kiedykolwiek zostanie dopisana do rejestru? Działała też od razu w odnowionym związku ZNP – istniejącym do dzisiaj. W 1958-1960 kierowała Katedrą Pedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Warszawskim. W 1960 przeszła na emeryturę jako profesor UW, a zmarła w 1967 roku.

Rozdział III książki to „podstawowe kierunki działalności M. Grzegorzewskiej – to kilkadziesiąt stron szczegółowych dat, analiz, komentarzy w tym dla fachowców – dla pedagogów. Omawiane są także zakresy treści publikowanych Jej prac naukowych oraz zakresy problematyki czasopism, które redagowała. M.in. str. 95 „pedagogika specjalna jako nauka”, jako odrębna dziedzina/poddziedzina wiedzy. Zajmowała się nią m.in. bratowa eseisty.

4

Według Grzegorzewskiej (s. 193) praca resocjalizacyjna powinna m.in.:

- w jednostkach społecznie niedostosowanych rozwinąć wiarę we własne siły i stworzyć im wizję życia w płaszczyźnie społecznie pozytywnej;
- rozbudzać pozytywny stosunek do pracy i nauki;
- życie bezplanowe na dalszą metę – życie chwilą, przygodą – zastąpić życiem planowym i poczuciem odpowiedzialności za nie;
- rozwijać dążenie do przełamania trudności, chęć walki o doskonalenie życia społecznego, zapalać twórczością i inicjatywą w tym kierunku itd.

Czy tak dalej uczy się wszystkich ludzi młodych w Polsce? Czy są inne propozycje?

Omawiane są szczegółowo poglądy Bohaterki – str. 123 „Rewalidacja niewidomych, głuchoniemych oraz niedowidzących”. Strona 160: „Rewalidacja upośledzonych umysłowo”, a na stronie 182 mamy temat „rewalidacja przewlekle chorych i kalekich” – czy nie słyszymy w mediach kto choruje, kto popada w kalectwo. Czasem jest to celebryta, przed którym – dopiero co przed chwilą - kłaniał się cały świat. Czy ci ludzie zawsze z takich prób wychodzą na prostą?? Obyśmy nie musieli tego doświadczyć.

Eseista i jego żona mieli i mają kilka osób upośledzonych. Ciocia żony miała zniekształconą nogę – pobita przez Niemców w Tarnowskich Górach, ciocia eseisty miała porażoną twarz, ale w pełni sprawny umysł, w pracy w latach 60-tych XX wieku wybudowano dodatkową ściankę, aby klienci jej nie widzieli – opowiadała to z wielkim żalem. Studenci na ATH, eseista znał ich kilku – jeden potrącony w Londynie przy rozwożeniu pizzy, był ubezpieczony, zrobiono dla niego przeróbki w samochodzie, aby mógł prowadzić. Inny student jeździł na wózku, a

=====

dodatkowo miał utrudnioną mowę, a na seminarium mieli mieć prezentację. Miał wolontariusza, kolegę opiekuna... „Jak pan wystąpi?” zapytałem go, czy kolega za pana będzie czytał? Cisza Okazało się iż po prostu włączył polski **syntezator mowy**, który odczytywał „wklepany” (wpisany z klawiatury) tekst komentarzy do slajdów. Ten SYNTEZATOR jest po prostu genialny. Wie kiedy koniec zdania, ma intonację właściwą dla pytań i zdań kończących się wykrzyknikiem. Mówił kobiecym głosem. Można by opowiadać jeszcze wiele innych historii np. o ofiarach THALOMIDU, o czym film oglądał eseista. W każdym razie nasza BOHATERKA mimo, iż nie żyje, nadała dobry kierunek badań, działań, aktywności...., który ma wielkie znaczenie właśnie teraz, w naszych czasach.

Warto przeczytać tę książkę „od deski do deski”. Jest polecana.

INNE PUBLIKACJE I LINKI

1. Maria Grzegorzewska: Listy do młodego nauczyciela. Nasza Księgarnia, 1948; Wydawnictwo APS, 2002.
 2. ZIELIŃSKA, Jolanta. Maria Grzegorzewska i jej interdyscyplinarna wizja Pedagogiki Specjalnej a czasy współczesne. 2014.
 3. GRZEGORZEWSKA, Maria. POGLĄDY MARII GRZEGORZEWSKIEJ NA TEMAT KSZTAŁCENIA DZIECI Z WADĄ SŁUCHU. *SZKOŁA SPECJALNA*, 325.
 4. PRZYBYLSKI, Błażej, et al. Thoughts of the Youth on Education. Students of The Maria Grzegorzewska University Towards Selected Party Postulates. *Studia Paedagogica Ignatiana*, 2016, 19.4: 193-208.
 5. SIPOWICZ, Kasper; PODLECKA, Marlena; PIETRAS, Tadeusz. Maria Grzegorzewska as a moral exemplar for contemporary youth. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 2019, 37.1: 268-288.
 6. GŁODKOWSKA, Joanna; GASIK, Justyna Maria. Maria Grzegorzewska Academy of Special Education: the beginning of the Interdisciplinary Studies on Disability. *STUDIES ON DISABILITY*, 2017, 238.
-
- A. <https://pedagogika-specjalna.edu.pl/wiadomosci/maria-grzegorzewska-patrzec-inaczej-widziec-wiecej/>;
 - B. <https://www.partykula.pl/daj-siebie-innym-refleksje-na-temat-listow-do-mlodego-nauczyciela-m-grzegorzewskiej/>;
 - C. https://www.secret-bases.co.uk/wiki/Maria_Grzegorzewska; informacja po angielsku;
 - D. <http://31.186.81.235:8080/api/files/view/942444.pdf>; informacja o czasopiśmie SZKOŁA SPECJALNA.
 - E. <https://95.aps.edu.pl/images/Ksi%C4%99ga%20pami%C4%85tkowa.pdf>; książka pamiątkowa z okazji 90-lecia UCZELNI.

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

Poznań

Płaskorzeźba na ścianie szkoły w Poznaniu

Pomnik Prof. Marii Grzegorzewskiej

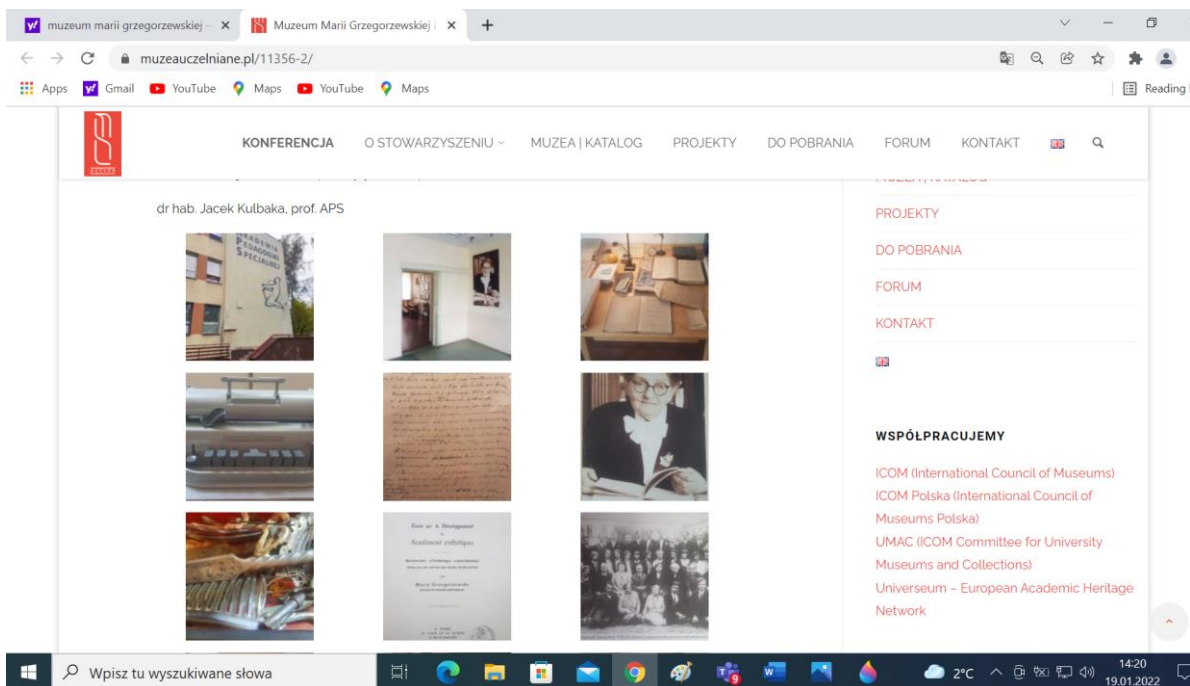

Pomnik Marii Grzegorzewskiej

pomnik upamiętniający postać prof. dr Marii Grzegorzewskiej, twórczyni polskiej pedagogiki specjalnej, zlokalizowany w Poznaniu przy ul. Rycerskiej 43, przy Zespole Szkół Specjalnych nr 103 na Kasztelanowie na obszarze osiedla samorządowym Grunwald Południe.

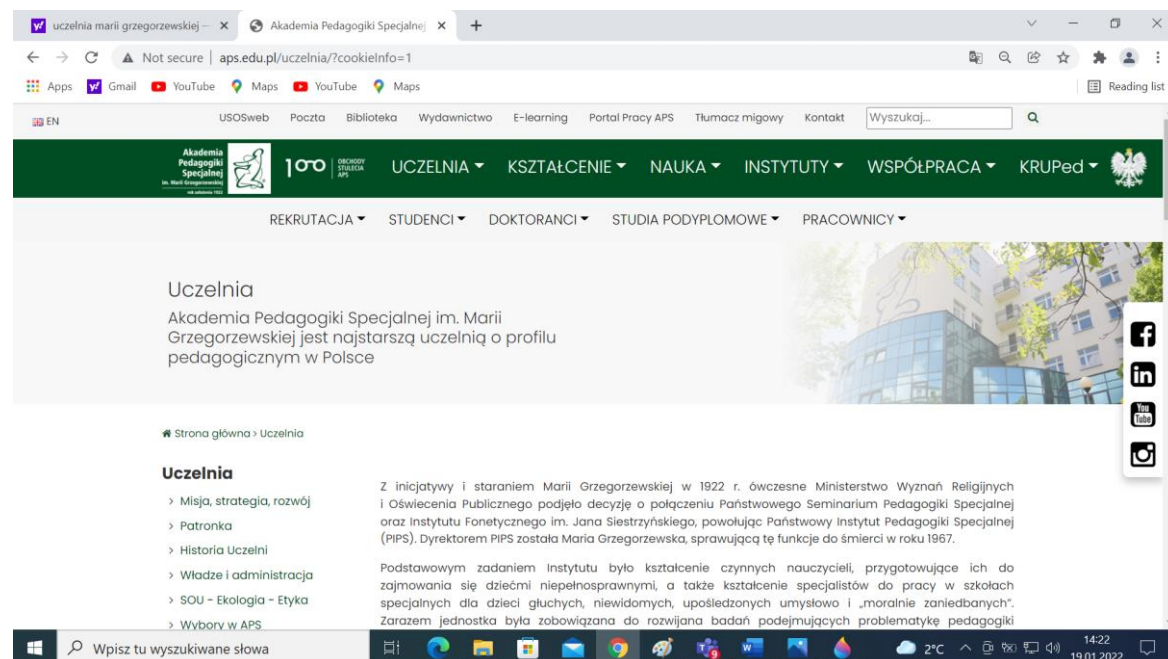

Muzeum Bohaterki w Uczelni Jej imienia w Warszawie
//trzeba się specjalnie umówić na zwiedzanie;
Informacje na poniższej stronie internetowej//

10

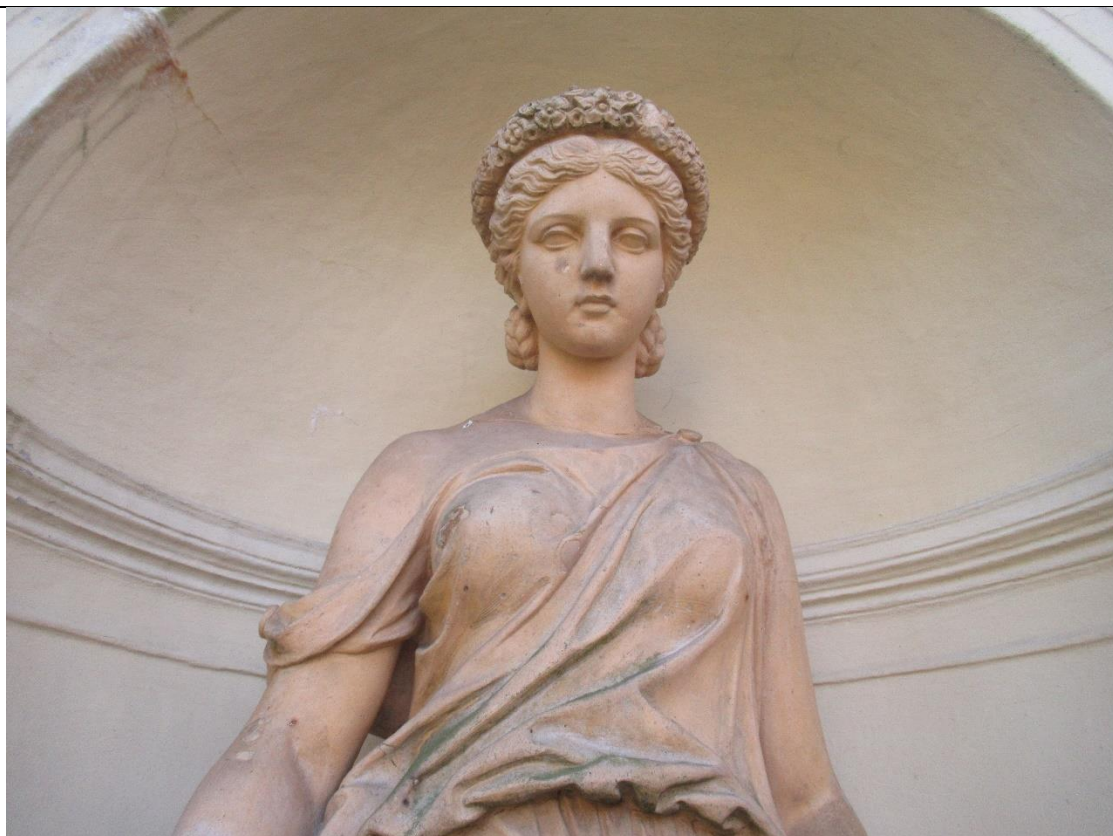
Strona internetowa Uczelni tj.
AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ IM. MARII GRZEGORZEWSKIEJ W Warszawie
ul. Szczęśliwicka 40; 02-353 Warszawa

Na pasku zielonym LOGO uczelni oraz informacja o obchodach
100-lecia istnienia!!!!

Pomnik na Starym Mieście w Poznaniu tzw. bamberki.

Rzeźba i płaskorzeźba w ogrodzie Pałacu w Ostromecku koło Bydgoszczy

Zdjęcia – eseista Stan Zawiślak